

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินนโยบายของรัฐเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ รัฐจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องมือในการดำเนินนโยบายของตน ทั้งนโยบายการคลังและนโยบายการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในขณะที่ปัจจุบันระดับหนี้สาธารณะของประเทศอยู่ในระดับสูง เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดสรรงบประมาณในครั้งต่อไป รัฐบาลจะต้องมีความระมัดระวังในการใช้จ่ายและการก่อหนี้สาธารณะเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการใช้นโยบายการคลังเพื่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างที่ต้องการก็อาจทำได้ยากขึ้น นอกจากนี้ขึ้นตอนและระยะเวลาก่อนการพิจารณาดำเนินนโยบายการคลังก็กินเวลาดค่อนข้างมาก จากข้อจำกัดดังกล่าวจึงทำให้นโยบายการเงินได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้น โดยช่วงเวลาไม่นานนี้ นักเศรษฐศาสตร์และนักการเมืองในหลายประเทศได้ให้นโยบายการเงินเป็นแนวนโยบายในการรักษาเสถียรภาพของผลผลิตและอัตราเงินเฟ้อ¹ อย่างไรก็ตามกลไกการส่งผ่านนโยบายการเงิน (Monetary Transmission) นั้นมีด้วยกันหลายช่องทาง จึงมีคำถามที่น่าสนใจเกิดขึ้นว่าช่องทางใดน่าจะเป็นช่องทางสำคัญในการดำเนินนโยบายการเงินของประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างการระดมทุนของหน่วยธุรกิจไทยกับหน่วยธุรกิจในประเทศต่างๆ จะพบข้อสนับสนุนถึงความสำคัญของสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งตารางที่ 1.1 ได้แสดงถึงข้อมูลการปล่อยสินเชื่อภายในประเทศของภาคธนาคาร (Domestic Credit Provided by Banking Sector) และมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (Market Capitalization) ของประเทศไทยในปี 2533 และปี 2542 โดยทำการเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอุตสาหกรรมชั้นนำทั้ง 7 (G-7) และบางประเทศในกลุ่มอาเซียน

จากตารางที่ 1.1 เมื่อเปรียบเทียบปริมาณสินเชื่อที่ปล่อยโดยภาคธนาคารในประเทศต่างๆ จะเห็นได้ว่าสัดส่วนสินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของไทยมีค่าค่อนข้างสูง

¹ Mishkin, Frederic S. The Channels of Monetary Transmission: Lessons for Monetary Policy. NBER Working Paper. No. 5464, 1995.

เมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ โดยในปี 2542 มีเพียงเยอรมัน ญี่ปุ่น สหรัฐ และมาเลเซียที่มีสัดส่วนสูงกว่าไทย แต่สัดส่วนสินเชื่ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของประเทศเหล่านั้นก็มีค่าสูงกว่าไทยไม่มากนัก ในทางตรงกันข้ามหากพิจารณาสัดส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ กลับพบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ กล่าวคือในปี 2542 สัดส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดของไทยมีค่าเกือบต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่น โดยมีเพียงอินโดนีเซียเพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่มีสัดส่วนต่ำกว่าไทย ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหน่วยธุรกิจในประเทศไทยยังต้องพึ่งพาสินเชื่อจากธนาคารเป็นหลัก

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบสินเชื่ที่ยปล่อยโดยภาคธนาคารและมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ระหว่างประเทศไทยกับประเทศในกลุ่ม G-7 และกลุ่มอาเซียนในปี 2533 และปี 2542

หน่วย : ร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

ประเทศ	สินเชื่ที่ยปล่อย โดยภาคธนาคาร		มูลค่าหลักทรัพย์ ตามราคาตลาด		
	ปี 2533	ปี 2542	ปี 2533	ปี 2542	
ประเทศไทย	91.1	141.9	28.0	46.9	
กลุ่ม G-7	แคนาดา	85.8	96.5	42.2	126.1
	ฝรั่งเศส	104.4	102.2	25.9	103.0
	เยอรมัน	105.4	145.2	22.2	67.8
	อิตาลี	89.4	92.0	13.5	62.2
	ญี่ปุ่น	266.8	144.0	98.2	104.6
	อังกฤษ	121.4	127.0	85.9	203.4
	สหรัฐอเมริกา	110.9	164.2	53.2	181.8
กลุ่มอาเซียน	อินโดนีเซีย	45.5	60.5	7.1	45.0
	มาเลเซีย	75.7	151.6	110.4	184.0
	ฟิลิปปินส์	26.9	68.8	13.4	62.8
	สิงคโปร์	75.7	94.7	93.6	233.6

ที่มา: World Bank

มีพิกกล่าวถึงการระดมทุนผ่านทางตราสารซึ่งจำกัดเฉพาะหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้นที่สามารถระดมทุนผ่านช่องทางนี้ได้ โดยเมื่อพิจารณาข้อมูลในตารางที่ 1.2 ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าการระดมทุนของภาคเอกชนไทยผ่านการออกตราสารหนี้ยังมีขนาดเล็กมากเมื่อเทียบกับปริมาณสินเชื่อจากธนาคาร โดยในปี 2538 มูลค่าคงค้างตราสารหนี้ของภาคเอกชนที่ขึ้นทะเบียนกับศูนย์ซื้อขายตราสารหนี้ไทยมีมูลค่าเพียง 89,228 ล้านบาท แม้ว่าในปี 2544 จะมีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 251,720 ล้านบาท แต่เมื่อเทียบกับปริมาณสินเชื่อของภาคธนาคารซึ่งมีมูลค่ามากกว่า 4 ล้านล้านบาท ในเวลาเดียวกัน จึงเห็นได้ชัดว่าหน่วยธุรกิจไทยยังต้องพึ่งพาสินเชื่อจากธนาคารมากกว่าการระดมทุนโดยการออกตราสารหนี้

ข้อมูลดังกล่าวทั้งหมดจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสินเชื่อที่มีต่อระบบเศรษฐกิจไทย ดังนั้นถึงแม้ว่ากลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินจะมีช่องทางการส่งผ่านได้หลายช่องทางก็ตาม แต่ในขณะที่สินเชื่อมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทยมากเช่นนี้ การส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางสินเชื่อ (Credit Channel) จึงน่าจะเป็นช่องทางที่สำคัญช่องทางหนึ่ง ที่ช่วยให้การดำเนินนโยบายการเงินส่งผลต่อไปยังระบบเศรษฐกิจต่อไป

ตารางที่ 1.2 มูลค่าคงค้างของตราสารหนี้ภาคเอกชนและปริมาณเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ของประเทศไทยในช่วงปี 2538 ถึง 2544

หน่วย : ล้านบาท

ปี	มูลค่าคงค้างของตราสารหนี้ภาคเอกชน	ปริมาณเงินให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์
2538	89,228	4,230,519
2539	130,189	4,825,057
2540	132,591	6,037,464
2541	125,841	5,372,260
2542	179,387	5,119,043
2543	209,883	4,585,931
2544	251,720	4,298,974

ที่มา:ธนาคารแห่งประเทศไทย

การศึกษาการส่งผ่านนโยบายการเงินในครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะทำการศึกษากการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางการปล่อยสินเชื่อของธนาคาร (Bank Lending Channel) ซึ่งช่องทางนี้เป็นส่วนหนึ่งของการส่งผ่านช่องทางสินเชื่อ เพราะความเข้าใจในกลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางที่สำคัญ จะช่วยให้ผู้ดำเนินนโยบายการเงินสามารถประเมินและวิเคราะห์ผลจากการดำเนินนโยบายว่ามีผลต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไร และสามารถดำเนินนโยบายการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจที่ได้ตั้งไว้ เพราะถ้าหากขาดความเข้าใจในการทำงานของนโยบายการเงิน การดำเนินนโยบายการเงินก็คงปราศจากประโยชน์ เนื่องจากไม่สามารถประเมินผลจากการดำเนินนโยบายได้ ดังนั้นการศึกษาถึงกลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางการปล่อยสินเชื่อของธนาคารในครั้งนี้ จะช่วยเพิ่มความเข้าใจในการทำงานของนโยบายการเงิน และทำให้สามารถประเมินและวิเคราะห์ผลจากการดำเนินนโยบายการเงินที่มีต่อการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ได้มากขึ้น ดังคำกล่าวของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่ว่า

ธนาคารพาณิชย์ก็คล้ายๆกับเครื่องมือของธนาคารชาติ เมื่อเราไม่รู้จักเครื่องมือดี หรือว่าควบคุมเครื่องมือไม่ได้ หรือว่าเครื่องมือชี้เทอเดิมที่การที่จะเลือกใช้นโยบายอะไรก็ไม่มีประโยชน์²

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางการปล่อยสินเชื่อของธนาคาร อันเป็นกลไกการส่งผ่านที่สำคัญช่องทางหนึ่งของนโยบายการเงิน และตรวจสอบผลกระทบของการส่งผ่านนโยบายการเงินในช่องทางนี้ที่มีต่อธนาคารซึ่งมีขนาดแตกต่างกัน เพื่อทำการเปรียบเทียบว่าธนาคารขนาดเล็กและธนาคารขนาดใหญ่ได้รับผลกระทบจากการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางการปล่อยสินเชื่อแตกต่างกันอย่างไร

² ดวงมณี วงศ์ประทีป และคณะ. ท่านผู้ว่าการป๋วย. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2542, 176.

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางการปล่อยสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ไทย และทำการตรวจสอบผลการดำเนินนโยบายการเงินที่มีต่อธนาคารขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยทำการจัดกลุ่มธนาคารตามขนาดของสินทรัพย์ ดังนั้นข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ที่นำมาใช้ศึกษาจึงประกอบด้วยข้อมูลจากธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา และธนาคารทหารไทย ซึ่งธนาคารทั้ง 5 แห่งถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ ส่วนข้อมูลจากธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารศรีนคร ธนาคารเอเชีย ธนาคารดีบีเอสไทยทูนุ และธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ดอร์นครอน จัดอยู่ในกลุ่มธนาคารขนาดเล็ก ทั้งนี้สาเหตุที่ไม่ใช้ข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด เป็นเพราะในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา (มีนาคม 2537 ถึง พฤศจิกายน 2544) มีธนาคารพาณิชย์บางแห่งต้องหยุดดำเนินการหรือมีการควบรวมกิจการ ดังนั้นข้อมูลของธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวจึงถูกตัดออกไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษากลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินผ่านช่องทางการปล่อยสินเชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นช่องทางที่สำคัญช่องทางหนึ่งของการส่งผ่านนโยบายการเงิน จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในกลไกการส่งผ่านนโยบายการเงินมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายการเงินให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ และสามารถเปรียบเทียบผลกระทบจากการดำเนินนโยบายการเงินที่มีต่อธนาคารขนาดเล็กและขนาดใหญ่ได้